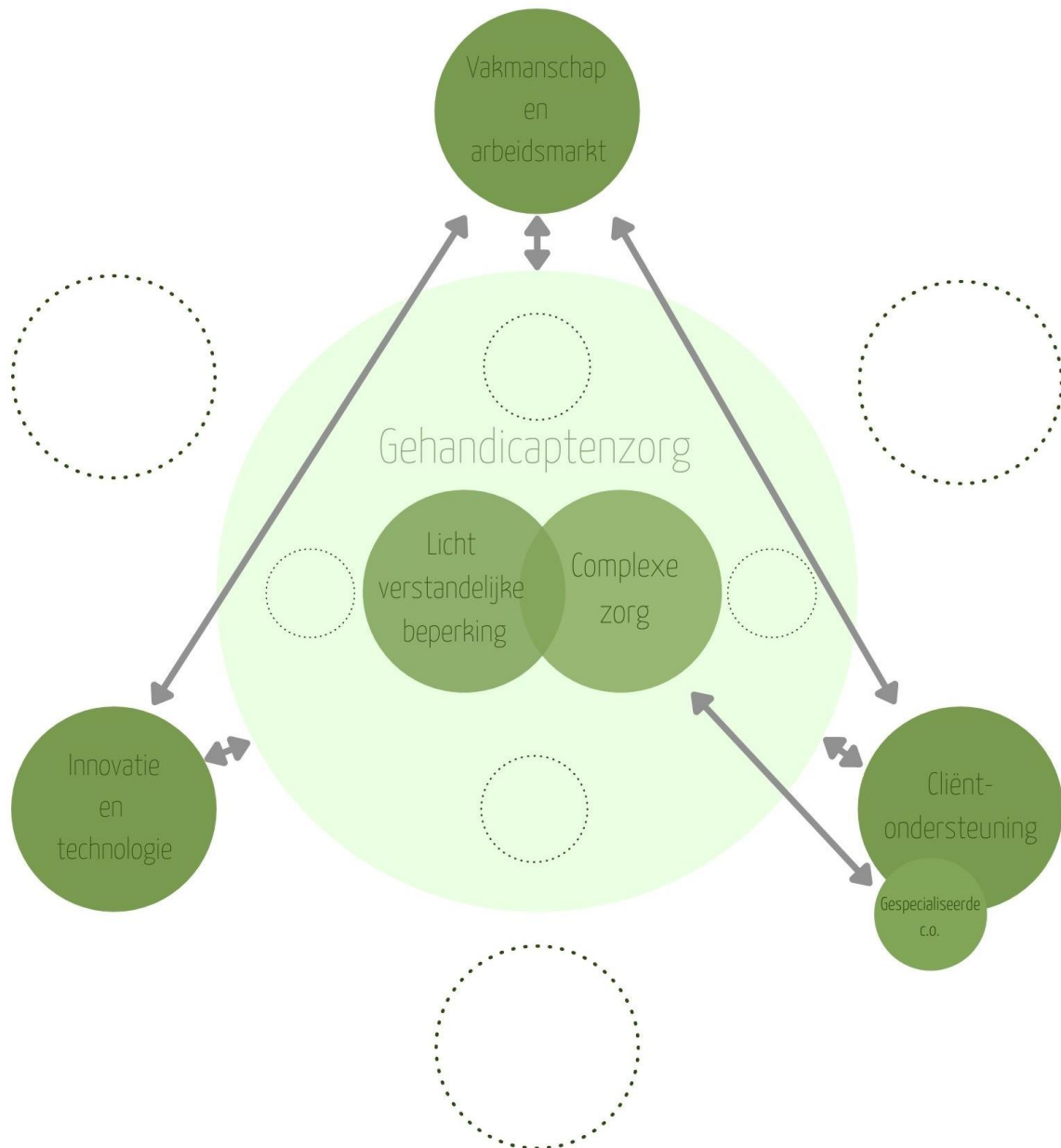

Samenvatting

Toekomstagenda gehandicaptenzorg: 'Zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking'

5

De groep mensen met een beperking is enorm divers. Dat geldt automatisch ook voor de vraagstukken die samenhangen met hun zorg en ondersteuning. Met de Toekomstagenda willen we ons de komende jaren focussen en inzetten op bovenstaande vijf thema's. Twee doelgroepen en drie randvoorwaarden, die elkaar onderling beïnvloeden. De gehandicaptenzorg bevat echter meer doelgroepen, zoals ouder wordende cliënten met een verstandelijke beperking. En er spelen meer randvoorwaardelijke thema's, zoals het versterken van regionale samenwerking. De toekomstagenda is daarom niet statisch, maar dynamisch. De gestippelde bollen kunnen komende jaren verder worden ingevuld, net als de gekleurde bollen minder prominent kunnen worden. Samen met onze partners in de sector vullen we deze thema's in.

Inleiding

We hebben de ambitie om van Nederland een inclusieve samenleving te maken, waar iedereen aan kan deelnemen en kansen krijgt om zijn/haar talenten te ontwikkelen. Met goede zorg en ondersteuning voor wie dat nodig heeft. Passend, over de domeinen heen, en op meer gebieden in het leven dan alleen zorg. Dat gaat echter niet vanzelf. Met elkaar voelen we een verantwoordelijkheid om de uitdagingen die er zijn het hoofd te bieden en de in gang gezette beweging naar toekomstbestendige zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking meer massa te geven. Daarom is door de samenwerkende partijen uit het programma Volwaardig Leven de 'Toekomstagenda: zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking' gemaakt, gericht op een aantal specifieke thema's.

1. Complexe zorg

Er is een groep cliënten in de langdurige zorg met een complexe zorgvraag. Het is een uitdaging om voor deze cliënten passende zorg te organiseren. Het gaat vaak om cliënten met een (licht/ernstige) verstandelijke beperking en/of niet aangeboren hersenletsel en/of ernstig meervoudige beperkingen en vaak in combinatie met ernstig onbegrepen gedrag en/of psychiatrische problematiek. Ze hebben meestal zorg nodig op het grensvlak van de gehandicaptenzorg en de geestelijke gezondheidszorg. Voor deze cliënten is de context/omgeving waarin ze zorg krijgen bepalend voor het succes. Context is zowel de fysieke woonomgeving als de zorgverlening om de cliënt heen. Passende zorg biedt (zoveel mogelijk) rust en stabiliteit aan de cliënt, zijn of haar naasten en de professionals.

In de afgelopen jaren is een beweging op gang gekomen om de zorg voor deze groep cliënten te verbeteren, onder andere vanuit de 'Werkagenda Passende zorg is maatwerk' en het programma Volwaardig Leven. De komende jaren werken we samen verder aan het versterken van de complexe zorg. **We zetten in op kennis- en expertise opbouw, kwalitatief goede zorg die duurzaam en betaalbaar is, vroeg signalering en goede toeleiding, creëren en pakken van ruimte in regelgeving bij cliënten die tussen wal en schip vallen.** Hieruit volgen concrete actiepunten, zoals het organiseren van een kennis- en expertise infrastructuur voor EMB, vervolg geven aan het vraagstuk van herijking van zorgprofiel VG7, verbeteren van de samenwerking tussen gemeenten (Jeugdwet) en zorgkantoren (Wlz) en creëren van een mogelijkheid om in uitzonderingsgevallen te doen wat de bedoeling is.

2. Licht Verstandelijke Beperking

Mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) vormen een grote diverse groep mensen. Zij hebben vaak moeite met het tot zich nemen van informatie en het uitvoeren van taken, waardoor meedoen niet vanzelfsprekend is in een samenleving die steeds ingewikkelder wordt. Een LVB wordt te weinig herkend, waardoor er onvoldoende rekening mee wordt gehouden in de maatschappij. De samenleving dient inclusiever te worden. Met aandacht voor de persoon en zijn situatie. Dit vraagt een aanpassing van organisaties, wijken, mensen zonder een LVB in de manier waarop men omgaat met mensen met een LVB. Daarom willen we het volgende gaan doen:

- **Bewustwording creëren** op lokaal, regionaal en landelijk niveau over de mensen met een LVB en het besef dat zij (vaak) niet goed mee kunnen doen, omdat de samenleving te ingewikkeld is ingericht. Dit doen we door kennisuitwisseling te organiseren via (online) bijeenkomsten, talkshows, webinars. Vanuit verschillende perspectieven (mensen met een LVB, gemeente, hulp- en zorgverleners, werkgevers, etc) gaan we in gesprek om aandacht te geven aan goede initiatieven en hoe eenieder hiermee aan de slag kan gaan. Met aandacht voor en onderscheid naar de verschillende doelgroepen en verantwoordelijkheden.
- **Het gesprek op gang brengen** tussen gemeente(lijke instanties) en mensen met een LVB. Dat doen we onder andere door infrastructuur van de LFB (Sterkplaatsen) daar waar gewenst uit te breiden, mogelijk in samenwerking met andere ervaringsdeskundigheid (ED). Het doel is dat mensen met een LVB-gemeenten gevraagd en ongevraagd adviseren.
- **Inventarisatie van opgedane ervaringen** op het gebied van integraal werken gericht op jongvolwassenen met een LVB. Er zijn verschillende experimenten uitgevoerd op het gebied van integraal werken. We gaan onderzoeken welke lessen we hieruit kunnen halen en welke belemmeringen naar voren komen. We onderzoeken of deze resultaten (ook) van toepassing zijn voor mensen met een LVB. Waarbij we specifieke aandacht hebben voor een leven lang leren en toegang tot (beroeps)onderwijs. Met deze inzichten verkennen we wat er nodig is om daadwerkelijk over domeinen heen te werken, of er aanvullende experimenten en onderzoeken gewenst zijn, of aanpassingen in huidige wetten en kaders. Daarnaast gaan

we alternatieven onderzoeken voor de tijdelijke Wlz indicatie voor jongeren met een LVB. Er wordt verkend of voortzetting van behandeling vanuit de Jeugdwet mogelijk gemaakt kan worden.

Om dit te bewerkstelligen zoeken we verbinding of werken we samen met o.a. verbetertraject toegang (gemeentes en cliëntorganisaties), Iedereen doet mee, Aanpak 16-27 jaar, leerprogramma LVB (IPW), Niets Over Ons Zonder Ons (Alliantie VN-verdrag), Vliegende Brigade ED (MIND), Omdenken vanuit Perspectief Laaggeletterden (Stichting Lezen en Schrijven).

3. Vakmanschap en Arbeidsmarkt

Probleemdefinitie: Toenemende arbeidsmarkttekorten worden een steeds urgenter probleem in de gehandicaptenzorg. Er is zowel schaarste aan voldoende personeel als aan voldoende gekwalificeerd personeel. Dit geldt voor de meeste beroepen en in het bijzonder voor functies in de begeleiding van complexe doelgroepen/ernstige gedragsproblematiek.

Het vraagstuk heeft *drie hoofdvragen*:

1. Hoe kan er meer instroom van professionals worden gecreëerd: **Boeien**;
2. Hoe kunnen in de sector werkende professionals behouden worden: **Binden**;
3. Hoe kunnen we de kennis en ervaring van ervaringsdeskundigen, cliënten, professionals, ambassadeurs, naasten, mantelzorgers en vrijwilligers meer betrekken: **Benutten**.

En *drie aandachtsgebieden*:

- a. Kansen in onderwijs, onderzoek en beroepsinnovatie verzilveren;
- b. Imago van de gehandicaptensector verbeteren;
- c. Beroepstrots, vakmanschap en 'eigenaarschap' van het vak bij professionals sterker ontwikkelen.

Voor iedere hoofdvraag (hoe Boeien, Binden en Benutten?) is gekozen voor de nadruk op één van de aandachtsgebieden en dit is uitgewerkt in concrete acties.

1. Boeien: Instroom vergroten

Accent op onderwijs

De belangstelling van (aankomend) studenten en zij-instromers voor werken in de gehandicaptensector in dit veranderende zorglandschap, vergroten. Door de mbo, hbo en masteropleidingen met gehandicaptenzorg in hun curriculum aantrekkelijker te maken. En door zij-instromen laagdrempeliger te maken.

2. Binden: professionals behouden

Accent op beroepsontwikkeling/vakmanschap/beroepstrots

Het 'eigenaarschap' van het vak bij professionals sterker ontwikkelen (meer identificatie met een vak/beroep). En het stimuleren van de professionele ontwikkeling en beroepstrots.

3. Benutten: actiever inzetten van al aanwezig kennis en ervaring

Accent op verbetering imago sector

Veel betrokkenen bij de gehandicaptenzorg hebben kennis en ervaring die nog beter benut kan worden om de sector op de kaart te zetten.

4. Cliëntondersteuning

Mensen kunnen een beroep doen op cliëntondersteuning bij de gemeente (Wmo/Jeugdwet) of het zorgkantoor (Wlz). De onafhankelijke cliëntondersteuner kent de weg in het zorgstelsel en helpt in de zoektocht naar de meest passende oplossing voor zorg. De cliënt ervaart daardoor dat hij in control blijft, meer regie heeft over zijn zorg en deze beter op "zijn maat is toegesneden". Cliëntondersteuners moeten voldoende opgeleid en deskundig zijn om te ondersteunen. Zij moeten zich kunnen richten op het gehele cliëntsysteem, waarbinnen alle zorg gerelateerde vragen over alle leefgebieden aan de orde kunnen komen. Bij een aantal doelgroepen, vooral die waarbij sprake is van langdurige, meervoudige en complexe problematiek is er behoefte aan terugkerende, domeinoverstijgende en/of levensbrede ondersteuning, die waar nodig voor langere perioden beschikbaar is en die meedenkt en -beweegt vanuit die behoefte. Om crises en de inzet van zwaardere zorg

zoveel mogelijk te voorkomen wordt ingezet op vroegsignalering, waardoor bij de start van het leven inzicht bestaat in welke zorg en/of ondersteuning nodig is en kan worden ingezet. Ook binnen de cliëntondersteuning wordt dit opgepakt.

Concrete maatregelen en rolverdeling:

- Zorgkantoren: geven dit vorm en inhoud middels eisen in de landelijke inkoopvoorwaarden;
- De VNG: zal in nauwe samenwerking met gemeenten aanvullend een visie ontwikkelen op de doorontwikkeling van de cliëntondersteuning in het sociaal domein;
- Gemeenten en zorgkantoren: vereenvoudiging en verbetering in de uitvoering van de cliëntondersteuning, waaronder warme overdracht en/of doorlopende cliëntondersteuning vanuit de Wmo naar de Wlz;
- VWS: vereenvoudigingen en verbeteringen aanbrengen binnen en tussen de stelselwetten en monitoren op de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen;
- VWS, zorgkantoren (ZN), gemeenten (VNG): overleggen over de vraag op welke wijze de uitkomsten van de 5 pilots gespecialiseerde cliëntondersteuning kunnen worden geborgd.

5. Technologie en innovatie

Bij de start van het programma Volwaardig leven, zagen we dat er in de gehandicaptenzorg veel zorgtechnologie werd ontwikkeld en veel pilots werden uitgevoerd, maar dat er weinig ervaring was met het duurzaam implementeren van die technologie. Daarom zijn we gestart met de Innovatie-impuls. In dit project bieden we zorgorganisaties gerichte implementatieondersteuning, in combinatie met onderzoek naar succesfactoren bij implementatie en naar de meerwaarde van technologie voor de cliënt. De ervaringen die we opdoen laat zien dat de borging en opschaling complexe processen zijn die de nodig tijd een aandacht van zorgorganisaties vraagt. Onze ambitie voor deze Toekomstagenda is **het gebruik van technologie nog vanzelfsprekender te maken bij de zorg en ondersteuning aan mensen met een beperking**. Het doel hiervan is om de eigen regie of kwaliteit van leven van de cliënt te verbeteren. Zie de notitie voor bijbehorende uitgangspunten.

Om bovenstaande ambitie te realiseren wil de werkgroep de komende jaren inzetten op de volgende thema's en bijbehorende acties:

1. Meer kennis en onderzoek rondom borging en opschaling

Korte termijn

- a. Follow up van de Innovatie-impuls;
- b. Ervaringen van de Innovatie-impuls omvormen tot een innovatie-route die zorgorganisaties kunnen gebruiken als ze technologie willen implementeren;
- c. Het intensiveren van de samenwerking met systeempartijen.

Midden/lange termijn

- d. Het door ontwikkelen van themanetwerken van de innovatie-impuls tot regionale netwerken waar systeempartijen en kennis en onderwijsinstellingen bij aansluiten;
- e. Cross overs creëren met andere sectoren zoals de ouderenzorg.

2. Voorbereiding op technologische ontwikkelingen, te beginnen met het gebruik van data

- a. Organiseren van inspiratiesessies met als doel om de opgave m.b.t. data voor de komende 5 jaar te bepalen;
- b. Onderzoeken hoe we met 3 zorgorganisaties pilots kunnen opstarten omtrent het gebruik van data;
- c. Verkennen of kennisinstututen technologische ontwikkelingen in kaart kunnen brengen. En verkennen in hoeverre we vertegenwoordigers van de betrokken partijen technologische ontwikkelingen kunnen laten scouten.

3. Vakmanschap en beroepsontwikkeling

- a. Er moet verbinding worden gemaakt met het thema Arbeidsmarkt waarbij er specifiek aandacht is voor de mogelijkheden van technologie in vakmanschap en beroepsontwikkeling.